

Euskal sena mundura zabaldu zenekoa

25 URTE bete dira Bernardo Atxagaren *Obabakoak* ipuin bilduma argitaratu zela. Ereinek kaleratu zuen 1988an, gerora munduko hainbat hizkuntzatarara itzuliko zen liburua. Espainiako Sari Nazionala ere jaso zuen, Madrilen euskaldunen ahotsa entzuten ez zen garai horietan. Atxagak berak onartzen du Espainiako Sariaren berri izate-rakoan sinesgaitza iruditu zitzaioela, eta erdi barrez hartu zuela, hain zela itxia Espainiak zuen jarrera gure munduarekiko, sari hori bereganatzea imaginaezina eta urruna egiten zitzaioela.

Urtemuga dela eta, Bizkaiko hiriburuko Bilbo Zaharra euskaltegiak hainbat ekitaldi antolatatu ditu urte barruan. Besteak beste, *Obabakoak* desberdinen azalak biltzen dituen erakusketa (Norvegia, Japonia, Korea, Erresuma Batua, AEB, Alemania, Israel, Suedia, Frantzia, Espainia eta Portugalen argitaratutako aleak daude ikusgai); Ereinek euskaraz eta Alfaguarak gaztelera argitaratutako edizio berezien aurkezpena; eta *Obabakoak* liburuaren irakurketa publikoa Arriaga antzokia, non 400 euskaltzalek 12 orduz eta jarraian, liburu osoa leitu zuten.

Idazlea eta hiria

Askotan aipatu du Atxagak Bilbon egin zela idazle. Ekonomia ikasketak egiten ari zela, Arriagako kafetegian Pott bandako solaskideekin izandako tertuliak gogoratzen ditu —Bilboko zubiak, kaioak eta hiri honetako kaleen hainbat errefentzi aurkitu daitezke, oraindik ere, asteasuarraren literaturan—. Joseba Sarrionandia, Joxemari Iturralde, Manu Ertzilla, Jon Juaristi, Ruper Ordorika eta Bernardo Atxaga bera biltzen ziren, eta amaierarik gabe eztabaidatzen zuten, tradizio literario gabeko euskal literaturaz, euskara eta itzulpengintzaz, gure hizkuntzaren garaikidetasunaz eta bestez.

Gezurra dirudien arren, Euskal Herriatik urrun, Eskozian, idatzi zuen Atxagak *Obabakoak*, Asun Garikano, egun emazte duenaren

Obabakoak liburuaren irakurraldiko afixa, Zumetak egina.

orduko bizitokian, eta idazmakinez. Ipuin bilduma honek hainbat forma izan zituen liburu izan aurretik. Adibidez, film baterako gidoi edo irrati-rako istorio labur. Ez zuten argia ikusi, istorioa konplexuegia omen zen, garaiko baliabideen arabera.

Horietan deskribatutako mundu magikoa, errealitatea eta ametsaren artekoa izango zen gerora, ipuin bilduma honen ezaugarri nagusia. Haurtzaroarekin lotzen du idazleak mundu magiko hori, batez ere liburuaren lehen atalean agertzen diren animalia ia mitologikoak, beren irrealitateagatik. Txikitako gogoe-tak, herriko ehiztariei entzundako istorio ilunak, izan ziren liburuan agertzen diren animalia imaginario hauen abiapuntua.

Nekazal giroaren deskribapena egin zuen asteasuarrak. Euskaldunona izan zitekeen, baina baita munduko edozein bazterretako nekazal giroa ere. Giro ilun, itxi, ezezagun hau liburuaren ardatz bilakatu zen, orduko idazle zein intelektualek, bertakoek zein kanpotarrek mespretxatzen zuten giroa

zen, hain zuzen. Giro horretan bizi zirenak trauskilak, ezjakinak ziren, orduko hiritartasun modernoaren kontrakoak. Oteizak txalapartarekin edota Arestik pastora-lekin egin bezala, teoria poetikoa baliatu zuen Atxagak euskal nekazal mundua deskribatzeko.

Antonia eta Obabakoak

Antonia S. Byatt idazle ingelesa Europa mailan egin zen lehen literatur lehiaketako epaimahaiko buru zela aukeratu zute Atxagaren *Obabakoak* liburua lehiaketan parte hartzeko. Portugaleko eta Herbehereetako lobbyak gogor ari ziren euren idazleen alde, eta *Obabakoak* aurrea hartzen hasi zenean, argudiatu zuten hizkuntz gutxiagotu batean idatzitako liburuak ezin zuela lehiaketako garaile izan. Gogor jokatu zuen Atxagarren obraren kontra. Azkenean batzuk eta besteak kanpo geratu ziren, eta beste batek irabazi zuen. Hala ere, sariak banatu zirenean, irabazlea *Obabakoak*-ek behar zuela esan zuen Antonia S. Byattek. Hitz hauek nahikoak izan ziren hurrengo egunetan Erresuma Batuko hiru argitaletzek Atxagaren atean jotzeko.

“Mundua, herriak, argitaletxeak eta itzultzaileak zein desberdinak diren” esan du Atxagak, *Obabakoak*-en hedapena ikusita. “Frantsesak edo ingelesezko itzultzaileak askotan zure agenteak ere bihurtzen dira. Bestalde, portugaldarrek ez dute kontsultarik ere egiten. Baina, askotan ez dakizu norako bidea hartuko duen liburuak. Harrera ere erabat aldatzen da leku batetik bestera. Hala ere, idazle bezala asko ikasten da. Itzulpeneren gaiak ez du bueltarik, itzultitako hizkuntzaren muina jakitea zaila da. Zenbait itzulpeneren ez dut hitz bat bera ere ulertzen, eta horregatik, fede onez jokatu behar duzu itzultzaile ona egokitu zaizun ala ez jakiteko. Gure amak kandela jartzen zuten bezala”.

Myriam Garzia

